

Publisert 7. desember 2004

Dette dokumenter er
forfattet, tilrettelagt
for elektronisk publisering
og publisert av
Sven Erik Skarsbø
Brennerigata 1
2815 Gjøvik
sskarsbo@online.no
www.skarsbo.com
Skriftet er produsert og
publisert uten medvirkning
eller godkjenning fra noen
autoritetsperson ved
Høgskolen i Gjøvik.
Utgivelsen kan derfor ikke
lastes Høgskolen i Gjøvik.

Sven Erik Skarsbø

Høyskolerangering etter tombolametoden

Åpent brev til Terje Osmundsen

Sven Erik Skarsbø er førstelektor ved
Institutt for informatikk og medieteknikk,
Høgskolen i Gjøvik. I dette åpne brevet
gir han ansvarlig redaktør og daglig leder
i ukebrevet Mandag Morgen, Terje
Osmundsen, noen råd om hvordan
Mandag Morgen kan bli en enda bedre
tenketank for norske beslutningstakere.
Rådene tar i det vesentlige utgangspunkt
i ukebrevet Mandag Morgens forsøk på å
rangere norske høyskoler, publisert i
Mandag Morgen nr. 6, 9. februar 2004.

Høyskolerangering etter tombolametoden: Åpent brev til Terje Osmundsen

Kjære Terje Osmundsen.

40 mandager i året sender du et ukebrev til abonnentene dine. Her kommer et svarbrev, som jeg håper du kan ta deg tid til å lese. Brevet har utgangspunkt i den antakelsen at de fleste av oss har et betydelig forbedringspotensial. Jeg arbeider ved Høgskolen i Gjøvik og der vet vi at vi kan bli bedre på de fleste områder. Vi mottar med takk konstruktiv kritikk og forbedringsforslag og benytter dem i vårt målbevisste arbeid for å bli bedre – omtrent slik førsteamanuensis Svein Michelsen anbefaler i Mandag Morgen nr. 6. Gjennom en kontinuerlig forbedringsprosess har vi nådd resultater som er oppløftende. Studenttilfredsheten er høy og vi blir belønnet med priser, også Rosingprisen – norsk dataverdens høyeste utmerkelse – som tilfalt et av våre studentprosjekter. Studentene hadde utviklet et avansert interaktivt simuleringprogram for fargevitenskapelig bruk. ICC3D, som programmet heter, vakte oppsikt da det i 2003 ble presentert på den tiende Color Imaging Conference i Scottsdale, Arizona – det årlige

møttestedet for forskere på fagfeltet fargevitenskap (color imaging science). Det er høyst uvanlig at et studentprosjekt blir utvalgt til presentasjon på internasjonale vitenskapelige konferanser. Og på Den tekniske messen 2004 fikk et annet studentprosjekt, en «universell simulator», prisen «Industristudenten» – en pris som har til formål å skape kontakt mellom studenter og industri.

Etter å ha studert Mandag Morgens fremstilling av seg selv på ukebrevets egne nettsider, forstår jeg at også dere har høy kompetanse. Men på noen få områder mener jeg likevel at selv dere har et forbedringspotensial – i hvert fall noen av dere. Ut fra nettsidene forstår jeg også at abonnentene i stor grad er ledere og beslutningstakere på forskjellige nivåer i samfunnet og at dere som «tenketank» hjelper dem med grunnlag for best mulige beslutninger. Derfor håper jeg du vil vurdere mine forslag til forbedringer. Da tror jeg Mandag Morgen kan bli en klarere tenketank med mer presise analyser til norske beslutningstakere. Og fremfor alt kan det bedre Mandag Morgens troverdighet –

som for tiden er lav i noen miljøer.

Av www.mandagmorgen.no ser jeg også at viktige og vel ansatte personer i norsk samfunnsliv anbefaler dere på det varmeste – eksempelvis bymisjonær og bispepikandidat Helen Bjørnøy og korrupsjonsjeger Eva Joly. Det gir tillit. Men kan hende gjør du lurt i å fjerne Harald Norvik fra listen. Under tittelen «Luftig samvit-tighet» har et medlem av ditt redaksjonskollegium, Hans Geelmuyden, skrevet om Norvik at «grådigheten synes sterkere enn hans sosialdemokratiske ideologi». Snakk med Geelmuyden. Trolig får du vite ting som har gått deg hus forbi. Det ville vært uheldig om beslutningstakerne fikk det inntrykk at Norviks mange feilskjær skyldes analysene han mottar fra ukebrevet Mandag Morgen. Eller er det litt av grunnen? Om Hans Geelmuyden har rett i sin karakteristikk kan det vel også hende at Eva Joly vil mistrives i slikt selskap. (Sikkert i motsetning til bymisjonær Bjørnøy, som fortrinnsvis omgås syndere.)

Det vil også være synd om du og Mandag Morgen nå blir kjent for

slumsete analyser og inkompetent tallbehandling og slik skulle komme til å skuffe abonnentene og de menneskene som setter sin anseelse på spill for å promotere dere. Jeg håper derfor at du er mot-takelig for litt formativ evaluering på områder hvor Mandag Morgen har feilet stygt. Heldigvis (for deg) ser det ikke ut til at noen så langt har oppdaget omfanget av flausene dine – bortsett fra dem det gikk ut over. Og de knytter heldigvis nevene i lommene. For hvem tør vel ta en åpen konfrontasjon med et ukebrev med slike venner? Men jeg skal ikke legge skjul på at du og bladet ditt baktales av flere av dem som er rammet. Jeg må selv innrømme i blant å ha omtalt deg i lite pene vendinger.

Forbedringsforslagene

Nå er det vel på tide å bli konkret: Ut fra finlesing av noen sider i Mandag Morgen nr. 6 (9. februar 2004) foreslår jeg at du prioriterer fire områder. Jeg vil først nevne forbedringsforslagene. Deretter skal jeg begrunne dem.

Hvordan gjøre Mandag Morgen bedre? Fire forslag til tiltak

1 Av www.mandagmorgen.no fremgikk det for en tid siden at dere søkte journalist. Forhåpentligvis har du ennå ikke rukket å ansette noen. I så fall råder jeg deg til heller å forsterke staben med en eller flere personer med kunnskaper i statistikk, eller i det minste med alminnelige regneferdigheter. Alternativt kan du forsøke å skolere noen av dem du allerede har. Jeg kan snakke med studie-direktøren ved Høgskolen i Gjøvik. Han innser at Mandag Morgen har et akutt behov som bør avhjelpest. Jeg tror derfor han vil si ja til å la deg og et par av staben få følge et av statistikk-kursene ved HiG gratis.

2 Dernest bør du knytte til deg noen som har kunnskaper om og erfaring fra

høyskoleutdanning. I hver fall om du tenker å fortsette med høyskoleevalueringer, slik Silje Aspholm Hole varslar. Selv om journalister kan skrive om alt mulig, viser erfaring at resultatet blir best om de har litt peiling på det de skriver om.

3 Du bør forklare analyse-sjefen din, Silje Aspholm Hole, betydningen av det alminnelige norske begrepet «mangfold». Fortell at det ikke, slik hun tydeligvis tror, betyr at alle individer i en populasjon (eksempelvis et fagkollegium ved en høyskole, som hun konkret omtaler) er av hunkjønn. Faktisk er det opptil flere som mener at mangfoldet blir størst om det i et høyskolemiljø er omtrent like mange av hvert kjønn. Du bør også forsøke å få henne til

å forstå at det er en villfarelse når hun tror at hennes forståelse av termen mangfold er ukontroversiell. Fra din meget korte tid som forlagsjef i Universitetsforlaget, har du muligens tatt med deg Bokmålsordboka. Der defineres så vel «mangfold» som «kontroversiell» på lett forståelig måte.

4 Det kan være lurt å lempe litt på Mandag Morgens selvpålagte etiske prinsipper, slik at gapet mellom prinsippene og ukebrevets praksis blir mindre påfallende. Det lureste hadde trolig vært å avskaffe dem helt, slik at staben ikke risikerer å gå på noen smell – bare på grunn av noen skarpe etiske regler. Hittil har det gått bra – mye takket journalistenes store evne til å kamu-

flere bruddene på de etiske reglene. Alternativt er det mulig å omformulere dem slik at de fortsatt er egnet til å imponere, men ikke i samme grad krever at det skrivende personalet etterstreber «sanning i all si ferd», som Vassbotn uttrykte det. En annen, men langt mer krevende løsning kan være å etterleve dem.

Tabellen viser hvordan de ulike høyskolene rangerer på indikatorene som er brukt i Mandag Morgens rangering av statlige høyskoler. Tallet 1 viser hvilken høyskole som topper rangeringen, mens høyere tall viser dårligere plassering. Informasjon om studiepoeng, strykprosent, studenter per ansatt, andel internasjonale studenter og andel kvinnelig ansatte er fra NSD, og basert på skolenes egne innberetninger. De øvrige indikatorene er hentet fra stud.mag-undersøkelsen som NIFU og TNS Gallup gjennomfører. Høyskolene i Sogn og Fjordane, Finnmark og den samiske høyskolen er ikke med pga manglende data.

Vekting	3	3	2	1	2	1	1	1	1
Høgskole	Studiepoeng per student	Strykprosent	Andel internasjonale studenter	Andel kvinnelig ansatte	Student per ansatt	Anbefaler studiestedet	Bibliotek og data	Faglig kvalitet	Pedagogisk kvalitet
Agder	12	3	10,5	18	12	3	15	7	16
Akershus	21	5	15	3	2	21	5	6	7
Bergen	2	1	10,5	7	14	23	19	24	23
Bodo	11	8	6	13	11	9	17	8	6
Buskerud	13	14	4	16	5	7	23	10	13
Gjøvik	20	19	11	21	19	13	25	11	19
Harstad	11	22	10,5	6	7	2	2	4	4
Hedmark	17	15	19	12	1	25	14	17	8
Lillehammer	6	6	18	23	6	1	12	1	1
Moide	1	18	7	4	16	17	22	16	18
Narvik	19	20	1	25	21	20	3	26	26
Nesna	8	7	20	11	20	26	20	3	5
Nord-Trøndelag	16	2	14	14	11,5	4	8	5	3
Oslo	3	10	2	1	15	16	24	14	2
Stavanger	10	4	8	15	18	22	16	20	24
Stord/ Haugesund	5	17	16	8	17	18	1	22	21
Sør-Trøndelag	9	12	5	9	3	12	26	18	15
Telemark	7	13	13	19	8	5	6	15	9
Tromsø	4	16	17	2	22	24	18	25	26
Vestfold	18	11	12	17	10	19	7	13	14
Volda	11	11,5	9	24	9	6	4	12	10
Østfold	14	9	3	20	4	14	10	9	11
Ålesund	15	21	10	22	13	10	9	21	22
Gjennomsn. rangering	11,00	11,50	10,50	13,48	11,50	13,78	13,30	13,35	13,17

Tabell 1: Denne tabellen er utarbeidet av Mandag Morgen og fantes på deres nettsted. I en indeks med ni vektete indikatorer, har Mandag Morgen rangert 23 statlige høyskoler. Rangeringstallene følger ikke alminnelige regler, idet det finnes rangeringstall helt opp til 26. Videre finnes rangeringstallene 11, 11,5 og 12 (Studenter per ansatt). Det korrekte er 11, 12 og 13. De blå tallene for vekting og de røde kontrolltallene for gjennomsnittlig rangering nederst er satt inn av Sven Erik Skarsbø. Ved korrekte rangeringstall skulle kontrolltallene vært 12 for alle indikatorene – noe ingen av dem er. Det viser at ingen av de ni indikatorene har korrekte rangeringstall.

Begrunnelser

Side 3 inneholdt altså forbedringsforslagene med noen moraliserende tilføyelser.

La meg så gå over til å begrunne forslagene. Det første, det som går på regneferdigheter, er mest presserende. Ved noen konkrete eksempler vil jeg synliggjøre hvorfor Mandag Morgen bør tilføres kunnskaper i regning og helst også statistikk.

Rangeringer og rangeringstall

Øverst på siden ser du en tabell du muligens kjenner igjen. Tabell 1 viser Mandag Morgens indeks for høyskolekvalitet, slik dere la den ut på nettet 9. februar i år. Den har form av en tabell hvor dere har plassert 23 statlige høyskoler og rangert dem etter ni vektete «kvalitets- og effektivitetskriterier». I de ni vertikale kolonnene finnes rangerings-

numrene. Men den inneholder også noen røde og blå tall som jeg har satt inn og som ikke var med i Mandag Morgens versjon. Øverst med blå tall fra 1 til 3 ser du Mandag Morgens vekting for den enkelte indikator. Nederst med rødt en rekke med såkalte kontrolltall.

Spørsmålet er nå hvilket prinsipp dere har ordnet rangeringstallene etter i tilfeller hvor to

eller flere høyskoler har fått lik rangering. Hvis eksempelvis to høyskoler kommer på delt andreplass, kan det gjøres ved hjelp av tallrekken 1, 2, 2, 4. Eller du kan benytte en middelveidi og tallene 1, 2,5, 2,5, 4. Når flere av Mandag Morgens rangeringstall slutter på «,5» indikerer det at dere har valgt dette siste prinsippet – som nok er det beste innenfor en tabell som her.

Høgskole	Studiepoeng per student	Strykprosent	Andel internasjonale studenter	Andel kvinnelig ansatte	Student per ansatt	Anbefaler studiestedet	Bibliotek og data	Faglig kvalitet	Pedagogisk kvalitet
Agder	14	3	12	16	13	3	13	6	15
Akershus	23	5	18	3	2	18	5	5	7
Bergen	2	1	12	6	15	20	17	21	20
Bodo	12	8	6	11	11	8	15	7	6
Buskerud	15	15	4	14	5	7	20	9	12
Gjøvik	22	20	14	19	20	11	22	10	17
Harstad	12	23	12	5	7	2	2	3	4
Hedmark	19	16	22	10	1	22	12	16	8
Lillehammer	6	6	21	21	6	1	11	1	1
Molde	1	19	7	4	17	14	19	15	16
Narvik	21	21	1	23	22	17	3	23	22,5
Nesna	8	7	23	9	21	23	18	2	5
Nord-Trøndelag	18	2	17	12	12	4	8	4	3
Oslo	3	10	2	1	16	13	21	13	2
Stavanger	10	4	8	13	19	19	14	18	21
Stord/ Haugesund	5	18	19	7	18	15	1	20	18
Sør-Trøndelag	9	13	5	8	3	10	23	17	14
Telemark	7	14	16	17	8	5	6	14	9
Tromsø	4	17	20	2	23	21	16	22	22,5
Vestfold	20	11	15	15	10	16	7	12	13
Volda	12	12	9	22	9	6	4	11	10
Østfold	16	9	3	18	4	12	10	8	11
Ålesund	17	22	10	20	14	9	9	19	19
Gjennomsn. rangering	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00

Når du rangerer 23 høyskoler med verdier fra 1 til 23. Da skal gjennomsnittlig rangering etter det prinsippet dere har valgt, bli 12 [Det fremkommer slik: $(1+23)/2$]. Dersom alt har gått riktig for seg skal altså kontrolltallet nederst bli 12. Men som du kan se er dette langt fra tilfelle i Mandag Morgens tabell. Kontrolltallene varierer fra 11,00 til 13,78.

Det er leit å måtte fortelle det, Terje Osmundsen, men det betyr at ingen av de ni indikatorene har korrekte rangeringstall. (Derfor er alle kontroll-tallene røde.)

Hvis du eksempelvis ser på den stakkars Høgskolen i Narvik, så har den to ganger fått rangeringsnummer 26 (av 23) og en gang 25. Mange lurer nok på hvor dårlig en skole skal være før den rangerer som nummer 26 av 23. Men noen skarpinger blant Mandag Morgens lesere lurer nok heller på hvor ukebrevets analytiker Aspholm Hole har sin utdanning fra. Det kunne vært nyttig informasjon til Mandag Morgens lesere, slik at de unngår å sende sine døtre og sønner til den samme institusjonen. Men

mer om dette under avsnittet «strykprosent».

La oss vende tilbake til tabellen og rangeringstallene. Under kriteriet «pedagogisk kvalitet» har dere gitt hele to høyskoler rangeringsnumrene 26 av 23. Det blir litt omfattende å forklare deg hvorfor, så derfor ber jeg deg om å tro meg på mitt ord når jeg postulerer følgende: Når du rangerer 23 høyskoler skal ingen rangeringstall være over 23. Når Mandag Morgen benytter 24, 25 og 26, indikerer det at noe er fullstendig galt.

Tabell 2: I denne tabellen har Sven Erik Skarsbø korrigert rangeringstallene. Mandag Morgens oppsett er uforandret. (Til og med skrivemåten «Trønderlag» er beholdt.) Rangeringsrekkefølgen er beholdt for alle høyskolene. Tallene er rettet, slik at de går fra 1 til 23. Dermed er gjennomsnittlig rangering (nederst – nå med grønne tall) blitt 12.

De som har lest Mandag Morgens famøse artikkel skrevet av Mina Gerhardsen, skjønner nok at dere ikke har forstått at når dere reduserer antallet høyskoler fra 26 til 23, så må dere også rette på tallene. Nå tenker du kan hende at hele misèren kan bortforklares med en slurvefeil. Så enkelt er det imidlertid ikke. For hvis du eksempelvis ser under rubrikken «Andel internasjonale studenter», vil du finne rangeringstallene 10, 10,5, 10,5, 10,5, 11. Det riktige hadde vært 10, 12, 12, 12, 14. Og litt lenger til høyre

Høgskole	Studiepoeng per student	Strykprosent	Andel internasjonale studenter	Andel kvinnelig ansatte	Student per ansatt	Anbefaler studiestedet	Bibliotek og data	Faglig kvalitet	Pedagogisk kvalitet
Agder	12	3	10,5	18	12	3	15	7	16
Akershus	21	5	15	3	2	21	5	6	7
Bergen	2	1	10,5	7	14	23	19	24	23
Bodo	11	8	6	13	11	9	17	8	6
Buskerud	13	14	4	16	5	7	23	10	13
Gjøvik	20	19	11	21	19	13	25	11	19
Harstad	11	22	10,5	6	7	2	2	4	4
Hedmark	17	15	19	12	1	25	14	17	8
Lillehammer	6	6	18	23	6	1	12	1	1
Molde	1	18	7	4	16	17	22	16	18
Narvik	19	20	1	25	21	20	3	26	26
Nesna	8	7	20	11	20	26	20	3	5
Nord-Trøndelag	16	2	14	14	11,5	4	8	5	3
Oslo	3	10	2	1	15	16	24	14	2
Stavanger	10	4	8	15	18	22	16	20	24
Stord/ Haugesund	5	17	16	8	17	18	1	22	21
Sør-Trøndelag	9	12	5	9	3	12	26	18	15
Telemark	7	13	13	19	8	5	6	15	9
Tromsø	4	16	17	2	22	24	18	25	26
Vestfold	18	11	12	17	10	19	7	13	14
Volda	11	11,5	9	24	9	6	4	12	10
Østfold	14	9	3	20	4	14	10	9	11
Ålesund	15	21	10	22	13	10	9	21	22
Gjennomsn. rangering	11,00	11,50	10,50	13,48	11,50	13,78	13,30	13,35	13,17

Tabell 3: De gule feltene markerer rangeringstall som er feilaktige i Mandag Morgens indeks (tabell 1). Det gjelder i alt 126 av totalt 207 rangeringstall og fordeler seg på alle indikatorene.

under «Studenter per ansatt» finnes tallene 11, 11,5 og 12. At det går an! Det riktige er 11, 12 og 13.

For å vise deg hvordan tallmaterialet burde ha vært, har jeg fått to dyktige matematikere til å kontrollere tallene i de 207 rubrikkene og korrigere alle feilene. Nå advarer jeg deg: Kan hende bør du ta nitroglyserin før jeg forteller hva de to kom frem til og ikke minst hva de sa – helt uavhengig av hverandre.

Av tabell 2 ser du hvilket resultat de to matematikerne hver for seg kom frem til. Som du kan

konstatere, er rangeringsrekkefølgen under hver indikator nøyaktig den samme som i Mandag Morgens versjon (tabell 1). Mandag Morgens prinsipp med middelverdi ved lik rangering er også fulgt. Men tallene er rettet opp. Og nå viser alle kontrolltallene på den nederste linjen 12. Derfor har vi benyttet fargen grønn.

Så til hva de to matematikerne sa og gjorde. De lo høyt av Mandag Morgens tabell. Helt uavhengig av hverandre kalte de den for «makkverk».

(Definisjonen finnes i Bokmålsordboka.) Men det må innrømmes at dette er meget dyktige matematikere. Heldigvis for dere har journalister i TV2, Nettavisen, Hamar Arbeiderblad og mange andre publikasjoner ikke de samme regneferdighetene. Og så lenge journalistene tar elendig tallbehandling for god fisk, er jo alt vel og bra. Men på lengre sikt bør du være forberedt på at skjerpet konkurranse på mediefronten vil tvinge redaksjonene til også å rekruttere folk med relevant utdannelse og vilje

til kritisk journalistikk.

For å vise omfanget av slumsete tallbehandling, gjentar jeg Mandag Morgens indeks som tabell 3. Men denne gangen markerer jeg med gult alle rangeringsnummer som er feil. Hvis du teller vil du se at det gjelder 126 av i alt 207 rangeringsnummer. Det gir en feilprosent på rundt regnet 61. Vi får håpe at denne oversikten ikke kommer Trygve Hegnar eller andre slemme skribenter med tallforståelse i hende.

Totalrangeringen

La oss så se på totalrangeringen: Den dere presenterte under rubrikken «Hvem er best i landet her?». Om vi beholder Mandag Morgens vektning og rangeringsrekkefølge, men retter på tallene – slik vi gjorde i tabell 2 – så vil du se at sluttrangeringen blir en ganske annen.

I tabell 4 ser du Mandag Morgens totalrangering og min korrigerte. Jeg har ikke endret på Mandag Morgens vektning, rangeringsrekkefølge eller kriterier (hvor idiotiske de enn er). Kort sagt: Jeg benyttet nøyaktig samme beregningsmåte som Mandag Morgen. Jeg har bare erstattet alle dine feilaktige rangeringstall i tabell 1 med de korrekte tallene fra tabell 2. Hvis du ser på tabell 4 vil du se at absolutt alle rangeringstallene er endret.

– Men får dette noen innflytelse på rangeringen av høyskolene, vil du kan hende spørre?

– Ja, i høy grad. Den høyre spalten i tabell 5 viser hvordan Mandag Morgens rangering skulle ha vært om ukebrevet hadde benyttet korrekte rangeringstall. Som du ser har hele 13 av 23 høyskoler skiftet plass. Noen bare én plass, men eksempelvis Høgskolen i Bergen har avansert

Høgskole	Mandag Morgen	Korrigerte verdier
Agder	9,93	10,27
Akershus	10,27	10,80
Bergen	10,27	9,80
Bodø	9,60	9,40
Buskerud	11,20	11,33
Gjøvik	17,73	18,20
Harstad	10,13	10,60
Hedmark	14,13	14,60
Lillehammer ..	8,13	8,33
Molde	12,00	11,73
Narvik	17,40	17,37
Nesna	12,67	12,67
Nord-Trøndelag	9,27	9,93
Oslo	8,67	8,33
Stavanger	12,73	12,07
Stord/ Hauges.	13,47	13,60
Sør-Trøndelag .	10,60	10,27
Telemark	10,40	10,80
Tromsø	15,53	15,50
Vestfold	13,40	13,73
Volda	10,63	10,73
Østfold	9,80	9,87
Ålesund	15,87	16,07

Tabell 4: De røde tallene i den midtre kolonnen viser rangeringstallene fra Mandag Morgens totalrangering. Til høyre de korrigerte verdiene. Ingen av Mandag Morgens rangeringstall er korrekte.

Mandag Morgens rangeringer		Korrigerte rangeringer	
1 Lillehammer	8,13	1 Lillehammer	8,33
2 Oslo	8,67	1 Oslo	8,33
3 N-Trøndelag	9,27	3 Bodø	9,40
4 Bodø	9,60	4 Bergen	9,80
5 Østfold	9,80	5 Østfold	9,87
6 Agder	9,93	6 Nord-Trønderl. ...	9,93
7 Harstad	10,13	7 Agder	10,27
8 Akershus	10,27	7 Sør-Trønderlag ...	10,27
9 Bergen	10,27	9 Harstad	10,60
10 Telemark	10,40	10 Volda	10,73
11 S-Trønderlag	10,60	11 Akershus	10,80
12 Volda	10,63	11 Telemark	10,80
13 Buskerud	11,20	13 Buskerud	11,33
14 Molde	12,00	14 Molde	11,73
15 Nesna	12,67	15 Stavanger	12,07
16 Stavanger	12,73	16 Nesna	12,67
17 Vestfold	13,40	17 Stord/ Haugesund	13,60
18 Stord/ Haugesund	13,47	18 Vestfold	13,73
19 Hedmark	14,13	19 Hedmark	14,60
20 Tromsø	15,53	20 Tromsø	15,50
21 Ålesund	15,87	21 Ålesund	16,07
22 Narvik	17,40	22 Narvik	17,37
23 Gjøvik	17,73	23 Gjøvik	18,20

Tabell 5: Venstre spalte viser Mandag Morgens rangeringer. Til høyre er mine korrigerte rangeringer. I alt 13 av 23 høyskoler har skiftet plass fra Mandag Morgens indeks bare ved at rangeringstallene under de ni indikatorene er blitt rettet opp. Høyskoler som har skiftet plass er markert med rødt.

fra niende til fjerdeplass. (Nå er jo bergensere notorisk kjepphøye. På den bakgrunn kan det jo være bra å jekke dem ned litt.)

Verre er det med Høgskolen i Harstad. Der ble de hoppende glade og slo opp på hjemmesiden sin at de «fikk en fin sjuendeplass på Mandag Morgens høyskole-rangering». Jeg tror ikke jeg har hjerte til å fortelle dem at det skulle ha stått «en fin niendeplass» om bare Mandag Morgen hadde kunnet regne. Du vet det meste går dårlig i Harstad for tiden.

Ti riktige av 23 rangeringer – det gir en score på i underkant 43,5 %, og det er nok heller magert for den som ønsker å være tenketank for beslutnings-takere i privat og offentlig virksomhet.

Nå kan du jo alltid trøste deg med at Høgskolen i Gjøvik, hvor jeg jobber, fremdeles er sist. For å gjøre noe med det, må vi se på kriteriene og ikke minst Mandag Morgens pillråtne data. Så hvis vi nå kan forutsette at Mandag Morgens manglende regneferdigheter er tilstrekkelig belyst og at du har innsett at det her er akutt behov for tiltak, kan vi gå over på neste punkt – kriteriene.

Men først bare en ubetydelig detalj. I tabellen opererer dere

med begrepene Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag. Riktig nok kalles folket der trøndere, men fylkene heter henholdsvis Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag.

De mest tvilsomme kriteriene

Jeg skal ikke trøtte deg med å kommentere alle kriteriene – men bare ta for meg de aller dummeste.

Andel kvinnelig ansatte

Under rubrikken «Andel kvinnelig ansatte» er kriteriene slik at Høgskolen i Oslo med en kvinneandel på 66% rangerer på topp, mens eksempelvis Høgskolen i Nord-Trøndelag med en kvinneandel på 50,3 % rangerer på fjortendeplass. Kriteriene er altså slik at en kvinneandel på 100 % ville gitt topp rangering. Noen av oss trodde i vår naivitet at dette måtte være en «glipp» og at det som burde tilstrebes var omtrent lik fordeling mellom kjønnene. Jeg skrev derfor til Mandag Morgen og spurte blant annet om det var riktig oppfattet at Mandag Morgen under denne indikatoren rangerte den høyskolen som hadde størst andel kvinnelig ansatte på topp. Analysesjef Aspholm Hole svarte at «høy kvinneandel gir høyere plassering på rangeringen». Hun

Rang.	Høgskole	Kvinneandel (%)
1	Oslo	66,0
2	Tromsø	63,2
3	Akershus	63,0
4	Molde	58,5
6	Harstad	56,2
7	Bergen	55,8
8	Stord/ Hauges.	53,7
9	Sør-Trøndelag	53,2
11	Nesna	52,0
12	Hedmark	51,0
13	Bodø	50,8
14	Nord-Trøndelag	50,3
15	Stavanger	49,2
16	Buskerud	47,7
17	Vestfold	47,7
18	Agder	45,7
19	Telemark	45,0
20	Østfold	44,8
21	Gjøvik	44,3
22	Ålesund	42,6
23	Lillehammer ..	41,4
24	Volda	40,3
25	Narvik	31,1

Tabell 6: Mandag Morgens rangering ut fra kjønns sammensetning. Best i rangeringen er den høyskolen som har høyeste kvinneandel.

Rang.	Høgskole	Kvinneandel (%)
1	Nord-Trøndelag	50,3
2,5	Bodø	50,8
2,5	Stavanger	49,2
4	Hedmark	51,0
5	Nesna	52,0
6,5	Buskerud	47,7
6,5	Vestfold	47,7
8	Sør-Trøndelag .	53,2
9	Stord/ Hauges. .	53,7
10	Agder	45,7
11	Telemark	45,0
12	Østfold	44,8
13	Gjøvik	44,3
14	Bergen	55,8
15	Harstad	56,2
16	Ålesund	42,6
17	Molde	58,5
18	Lillehammer ..	41,4
19	Volda	40,3
20	Akershus	63,0
21	Tromsø	63,2
22	Oslo	66,0
23	Narvik	31,1

Tabell 7: Forslag til alternativ rangering. Best er like mange av hvert kjønn, dårligst kollegium av bare ett kjønn.

begrunner det også:

Begrunnelsen for å ta med dette er at det er en utbredt og ukontroversiell antakelse at mangfold og bredde i kompetanseprofil – her blant annet målt ved kjønns sammensetning – er verdifullt.

Dersom du synes dette er meningsfullt, bør du lese det en gang til. I formuleringen ligger det at rene kvinnemiljøer på høyskolene gir større «mangfold og bredde i kompetanseprofil» enn kollegier med eksempelvis 50 % av hvert kjønn. Videre skriver hun at dette er en «utbredt og ukontroversiell» antakelse. La oss begynne med «ukontroversiell». Den alminnelige forståelsen av termen er at ukontroversiell forteller at det ikke hersker særlig uenighet om det det gjelder. Jeg har prøvd Aspholm Holes postulat på en rekke kolleger – både kvinnelige og mannlig. Alle er sterkt uenig i at eksempelvis 66 % kvinnelige ansatte (Høgskolen i Oslo) gir større mangfold og bredde i kompetanseprofil enn 50,3 % (Høgskolen i Nord-Trøndelag).

I fall du skulle tvile på at en presumptivt fornuftig analysesjef har uttrykt noe så totalt fjollete, legger jeg ved kopi av min korre-

spondanse med Aspholm Hole.

Som sagt er det mange av oss som tilstreber omtrentlig likevekt mellom kjønnene i fagkollegiene ved universiteter og høyskoler. (Selv er jeg sågar tilhenger av moderat kjønnskvoltering.)

For nå å gi deg innblikk i hvordan Mandag Morgen har rangert under denne indikatoren, ber jeg deg se på tabell nr. 6 (side 8). Der ser du at Høgskolen i Oslo med to tredeler kvinner rangerer på topp med hensyn til «mangfold og bredde i kompetanseprofil». Mens høyskoler som har omkring like mange av hvert kjønn rangerer i området 9 til 17. For å vise hvordan jeg (og mange av mine kvinnelige kolleger) mener dere burde gjort det, har jeg foretatt en alternativ rangering i tabell 7.

Her har jeg satt Høgskolen i Nord-Trøndelag på topp, mens Høgskolen i Oslo er drattet fra første til nest siste plass.

Når grunnskolen, og etter hvert også den videregående skolen, befris for den plagen det er å ha mannlige lærere, mener tydeligvis Mandag Morgen at det er på tide å fjerne eventuelle mannlige rollebilder også fra høyskolene.

Det ideelle er altså at gutter som går gjennom hele skolesystemet skal bli voksne mannlige akademikere uten noen gang å ha møtt

en mannlig lærer. Da blir mangfoldet og bredden i kompetanseprofil størst. Annerledes kan ikke Mandag Morgens rangering under indikatoren «Andel kvinnelig ansatte» tolkes. Eller har du en alternativ forklaringsmodell?

Mangfold

Etter å ha lest Aspholm Holes utlegninger av sammenhengen mellom kvinnedominans, mangfold og bredde i kompetanseprofil, ante jeg hva som var å finne under indikatoren «Mangfold» (presentert som egen tabell i Mandag Morgen). Og ganske riktig: Kvinneandel var ett av to parameter som avgjorde en høyskoles rangering under rubrikken mangfold. Det andre var internasjonalisering.

Nå har jeg vært frekk nok til å utvikle en antitese til Aspholm Holes postulat. Der forutsetter jeg at det er en utbredt og ukontroversiell antakelse at mangfold og bredde i kompetanseprofil er størst når fagkollegiet ved en høyskole har omtrent like mange av hvert kjønn. Med dette for øyet tillot jeg meg å skifte ut Mandag Morgens rangering (tabell 6, side 8) med min egen (tabell 7, side 8), hvor like mange kvinner som menn gir topp rangering. Og «vips», var Høg-

Mangfold	Høyskole
1	Oslo
2	Molde
3	Sør-Trøndelag
4	Buskerud
5	Bodø

Tabell 8: Mandag Morgens «fem på topp» med hensyn til mangfold bygger på indikatorene «Andel internasjonale studenter» og «Andel kvinnelig ansatte».

Mangfold	Høgskole
1	Bodø
1	Buskerud
3	Sør-Trøndelag
3	Østfold
5	Stavanger

Tabell 9: Her er Mandag Morgens heller tvilsomme indikatorer for «mangfold» beholdt, men det er forutsatt at en fordeling med omkring 50% av hvert kjønn er optimalt. Høgskolen i Oslo, med 66% kvinnelig ansatte er borte fra «beste fem». Her har jeg benyttet delt første- og tredjeplass.

skolen i Oslo borte fra tabellen over de «beste fem». Tabell 8 (side 9) viser Mandag Morgens rangering for mangfold – og tabell 9 (side 9) min egen.

Det er litt synd på rektor Per Lilleengen som i Mandag Morgens artikkel brysker seg med at årsaken til at Høgskolen i Oslo gjør det så bra i rangeringen er at «... studentene er med som aktive partnere i utformingen av fag og læringsmiljø». «Vårt mål er å sammen gjøre skoletiden til en inspirerende og krevende opplevelsesreise», forteller han. Kan hende burde du ta belastningen med å fortelle ham at den viktigste årsaken til HiOs gode rangering er at høyskolen beskjefstiger dobbelt så mange kvinner som menn.

Student per ansatt

I høyskolemiljøene er det en utbredt og ukontroversiell antakelse (resirkulert Aspholm Hole-formulering) at god kapasitet til veiledning og oppfølging av den enkelte student er en viktig kvalitetsindikator. Særlig gjelder dette profesjonsstudiene. En vesentlig forskjell mellom europeiske og amerikanske universiteter er at de europeiske (og norske) har gjennomsnittlig mer enn dobbelt så mange studenter

per lærer som de ledende amerikanske. Derfor kan amerikanske universiteter gi bedre oppfølging og veiledning og det blir mer tid til forskning.

Dersom du eksempelvis tar for deg den internasjonale Universitetsrankingen i «The Times Higher Education Supplement» for 5. november 2004, kan du lese hva de mener er blant de mest pålitelige indikatorene med hensyn til undervisning:

Universities also benefited from having high staff-to-student ratios – one of the most reliable indicators of commitments to teaching.

Men Mandag Morgen vet bedre: Under rubrikken «Student per ansatt» snur dere dette anerkjente prinsippet på hodet og gir høyskoler med færrest mulig faglige tilsatte i forhold til antall studenter topp rangering. Hvilken empiri ligger til grunn når Mandag Morgen rangerer høyskoler med mange studenter per tilsatt på topp – stikk motsatt av det all ekspertise gjør? Her er det behov for en forklaring, Terje Osmundsen. Har du noen?

Og hva med kapasitet til forskning? Regjeringen går inn for å øke forskningsinnsatsen for i det minste å komme opp på gjen-

nomsnittlig OECD-nivå og postulerer at «de statlige høyskolene skal konsentrere sin FoU-innsats innenfor områder der de har spesielle forutsetninger og oppgaver» (St.meld. nr 39, 1998–99). Når høyskoler har personell med forskerkompetanse og kan utføre eksternt finansierte forskningsprosjekter, slik Høgskolen i Gjøvik i økende grad gjør, er dette i følge Mandag Morgens rangering negativt. Dette kan bare tolkes som at Mandag Morgen vurderer oppdragsforskning ved høyskoler som noe negativt.

I svaret fra din analysesjef Aspholm Hole (vedlegg 1) heter det at «Rangeringen uttrykker hvilken skole som har mest effektiv utnyttelse av ressursene som skolen har til rådighet». La meg begynne med det helt elementære, Terje Osmundsen. Ressursene høyskolene har til rådighet er først og fremst bevilgninger over statsbudsjettet og den inntjeningen høyskolene selv kan oppnå gjennom salg av tjenester, eksempelvis undervisning og oppdragsforskning. Ressursutnyttelsen bør da være et uttrykk for hvor effektivt høyskolene utnytter pengene de mottar over statsbudsjettet. Høyskoler som heller benytter bevilgningene til eksklusive lokaler eller

kostbar markedsføring, har altså i følge Mandag Morgens tenkemåte bedre ressursutnyttelse enn høyskoler som bruker mer på personalressurser. Eller har du en bedre forklaring på Mandag Morgens rangeringsmåte, Terje Osmundsen?

Det er heller ikke slik at alle studier gir like stort behov for veiledning og oppfølging av studentene. Behovet for lærere og annet personell vil derfor variere sterkt.

Og hva med innleide forelesere? De inngår ikke i Mandag Morgens regnestykke. Etter Mandag Morgens måte å rangere på er «outsourcing» av undervisning (uavhengig av kostnad) og ingen oppdragsforskning veien å gå. Da blir brøken student per ansatt gunstigere, og høyskolen rangeres høyere. Dette er altså tenkemåten til ukebrevet som vil være tenketank for en nasjon som i forskning på områdene naturvitenskap og teknologi ligger under gjennomsnittet av OECD-landene og spesielt lavt i forhold til våre nordiske naboer.

Én enslig kvinnelig ansatt er best!

Slik indikatorene «Andel kvinnelig ansatte» og «Student per ansatt» ble benyttet av Mandag Morgen, ville en høyskole hvor

staben utelukkende bestod av én eneste person og hvor denne personen var kvinne, få topp score på begge disse indikatorene. Den ville dessuten komme over gjennomsnitt på indikatoren «mangfold» – og det med en eneste lærer. «Men det er det jo ingen som har», svarte artikkelforfatteren, journalist Mina Gerhardsen, da hun ble konfrontert med problemstillingen. Nei, takk og pris for det. Men i Mandag Morgens rangering er det idealet – noe Gerhardsen ikke forstod.

Mandag Morgen, snillismens fanebærer?

Strykprosent er en av indikatorene i Mandag Morgens høyskolerangering. Lavest strykprosent gir høyest rangering og indikatoren vektet med en faktor på tre. Nå er det slik at det er opp til den enkelte høyskole å sette grenser for hvem skal stå – særlig etter at Clemet har fjernet kravet om eksterne sensorer. I stedet har hun innført et system som straffer høyskolene økonomisk når de stryker studenter. Trolig har du fått med deg at OECD advarer og sier at norske universiteter og høyskoler kan bli fristet til å senke kravene for å tjene penger. Og jeg har langt mer tro på OECD enn på Mandag Morgen.

Om en høyskole ønsker å klatre oppover på Mandag Morgens rangeringer er det bare å slutte å stryke kandidater. Men som professor Arne Sølvberg ved NTNU sier det i en kommentar til at NTNU stryker flest: «Vi kan jo ikke lage broer som faller sammen.» Mandag Morgens høyskolerangering er et typisk eksempel på hvor galt det kan gå når snillismen får råde og du lar folk utføre oppgaver de ikke er kompetente til – i dette tilfellet rangering av høyskoler.

Pill råtne data

Hittil har jeg i det vesentlige konsentrert meg om sviktende regneferdigheter og dumme kriterier. Nå vil jeg ta for meg noen av dataene. Ikke alle, bare de aller mest groteske. La oss se på den første av indikatorene, «Studiepoeng per student», som dere vektet med en faktor på 3 og som dere hevder «er hentet fra NSD og innrapportert av høyskolene selv».

NSDs frist for innrapportering av studiepoeng for høstsemesteret var 15. februar. Mandag Morgen publiserte sin såkalte undersøkelse 9. februar – seks dager før rapporteringsfristen og på et tidspunkt da de fleste høyskolene i rangeringen ennå ikke hadde meldt inn alle data for

Høgskole	Studiepoeng i følge Mandag Morgen ¹	Studiepoeng for våren 2003 i følge NSD ²	Studiepoeng for hele 2003 i følge NSD ³	Avvik mellom Mandag Morgens og NSDs data ⁴
Agder	3490,49	3490,49	5872,05	41
Akershus	1008,01	1263,00	1994,38	49
Bergen	3362,42	3362,42	4687,77	28
Bodø	1904,38	2025,06	2897,04	34
Buskerud	1110,10	1110,10	1816,72	39
Gjøvik	657,40	657,40	1108,75	41
Harstad	551,05	620,45	827,95	33
Hedmark	2746,94	2827,62	3761,25	27
Lillehammer	1289,15	1289,30	1745,83	26
Molde	1086,69	619,86	1088,32	0
Narvik	455,37	455,67	732,79	38
Nesna	577,82	577,82	696,60	17
Nord-Trøndelag	1946,89	1946,89	2764,37	30
Oslo	5980,96	5998,96	9131,25	35
Stavanger	3816,86	3822,25	5541,89	31
Stord/ Hauges.	1225,55	1225,55	1713,76	28
Sør-Trøndelag	4029,83	4029,83	5734,21	30
Telemark	2629,41	2662,20	3651,14	28
Tromsø	1662,91	1662,91	2201,86	24
Vestfold	2086,95	2137,79	2790,61	25
Volda	—	1522,60	2093,23	—
Østfold	2322,42	2322,42	3129,43	26
Ålesund	686,91	686,91	1102,11	38

1 Studiepoeng iflg. Mandag Morgens høyskolerangering 9. februar.
 2 Studiepoeng for vårsemesteret iflg. NSD
 3 Tall fra NSDs studiepoengstatistikk ved rapporteringsfristens utløp.
 4 Avvik i prosent mellom Mandag Morgens data og NSDs data for 2003.

Tabell 9: Studiepoeng per student. Bare for én av høyskolene var Mandag Morgens tall korrekt. For de andre var der avvik på opptil 49%.

høstsemesteret til NSDs studiepoengstatistikk. Det betyr at for et flertall av høyskolene er datagrunnlaget i Mandag Morgens rangering helt feil. Hvor ille det er kan du se av tabell 9.

«Studiepoeng per kandidat variere fra 19 til 39», skriver Mandag Morgen. «Takker fanden for det», Terje Osmundsen. Noen får med et halvt års, andre et helt års studiepoengproduksjon i rangeringen. Av tabell 9 ser du studiepoengproduksjon per student i Mandag Morgens tabell, og den tilsvarende i NSDs studiepoengstatistikk etter rapporteringsfristens utløp 15. februar.

Dersom du gransker tallene vil du se at for de fleste høyskolene har Mandag Morgen benyttet data som tilsvarende eller er i nærheten av studiepoeng innrapportert for vårsemesteret. For Høgskolen i Molde har dere imidlertid fått med studiepoengproduksjonen for hele 2003. For andre har dere benyttet tall som verken er det ene eller det andre.

La meg først ta noe helt elementært. På høyskolene undervises de fleste emnene over ett eller to semester. Men forholdet mellom antall emner som går over ett eller to semester varierer sterkt fra høyskole til høyskole. Det er således umulig å sammen-

likene studiepoengproduksjonen ved å benytte data innrapportert for bare ett semester. For Høgskolen i Gjøvik ble hele 40,7 % av studiepoeng-produksjonen i 2003 innrapportert i høstsemesteret, mens det tilsvarende tallet for Høgskolen i Hedmark var 24,8 %. For Høgskolen i Nesna ble bare 16,9 % innrapportert i høstsemesteret.

Hva er årsaken til at Mandag Morgen for mange av høyskolene velger å se bort fra studiepoeng som produseres i høstsemesteret? Mener Mandag Morgen at studiepoeng produsert om våren er bedre enn studiepoeng produsert om høsten? Her bør du komme med en forklaring, redaktør Osmundsen.

Hvis du ser på siste rubrikk i tabell 9 vil du se at for Høgskolen i Molde har Mandag Morgen fått med seg hele studiepoengproduksjonen for 2003, mens dere for de andre benytter tall som er fra 17 % (Nesna) til 49 % (Akershus) for lave. For Høgskolen i Gjøvik er tallet 41 % for lavt. Dataene dere benytter til denne indikatoren er rett og slett «søppel».

Trivselsundersøkelsen «Stud.mag»

Dataene som Mandag Morgen benytter under de fire siste indikatorene – «anbefalte studie-

steder», «bibliotek og data», «faglig kvalitet» og «pedagogisk kvalitet» – er hentet fra den såkalte «Stud.mag-undersøkelsen». Det er i beste fall ubetenksomt av Mandag Morgen.

«Stud.mag-undersøkelsen» er en popularitetsmåling, og rangeringen av fagmiljøer og av faglig trivsel bygger nesten utelukkende på begynnerstudenter, dvs. studenter som har vært på studiestedet ca. seks uker av en studietid på tre til fem år.

«Målet med studien er å undersøke studentenes førsteinntrykk av lærestedet», skriver Jannecke Wiers Jenssen og Elisabeth Hovdhaugen, begge tilknyttet NIFU, om Stud.mag-undersøkelsen (Adresseavisen 26. 8. 2004). «Vi vil presisere at NIFU STEF aldri har pretendert å måle faglig kvalitet», skriver de to NIFU-forskerne i avisinnlegget.

Høgskolen i Gjøvik har vært med i undersøkelsen to ganger: Datastudenter fikk delt ut spørreskjema i 2002 og sykepleierstudenter i 2003. Begge ganger var det studenter som hadde vært ved høyskolen i ca. seks uker. Det dreier seg altså om studentene som ennå ikke har tatt en eneste eksamen. De er heller ikke kommet så langt i studiene at de har særlige forutsetninger

for å vurdere bibliotekressursene eller høyskolens øvrige kvaliteter.

Dere teller studenthoder

Når dere beregner «studiepoeng per student» deler dere institusjonens studiepoeng med det som i NSD-databasen betegnes som «studenthoder». Problemet med dette er at mange av høyskolene har deltidsstudenter som jobber ved siden av studiene og som ikke følger et opplegg hvor de skal ta 60 studiepoeng, men gjerne bare 20 studiepoeng i året. Derfor opererer NSD med begrepet heltidsekvivalenter. Når heltidsekvivalenter benyttes, betyr det at en student kan telles som 0,3 student, 0,5 student osv. Når Mandag Morgen benytter studenthoder i stedet for heltidsekvivalenter, betyr det at høyskoler som samarbeider med næringslivet om å tilby deltidsstudier, blir karakterisert som lite produktive. Men i forhold til Mandag Morgens øvrige blunders er dette nærmest for en bagatell å regne.

Etter tombolametoden

Tidligere har jeg vist at Mandag Morgens slumsing med rangeringstall førte til at et flertall av høyskolene fikk feil totalrangering – også ut fra Mandag Mor-

gens tullede kriterier. Hvordan tror du det ville gå med høyskolerangeringen din om vi også korrigerer for alle feilene i dataene under rubrikken «Studiepoeng per student»?

Og hva om vi dertil satte likestilling i høysetet og med utgangspunkt i tabell 4 lot høyskoler med like mange kvinner som menn få topp rangering – slik de fleste (inkludert minister Clemet) nok tror dere har gjort?

Og enda har vi ikke tatt for oss indikatoren «Student per ansatt» og sett hvordan det hadde gått om dere hadde rangert omvendt – dvs. slik at de høyskolene som har færrest studenter per lærer kommer på topp. (Slik også Clemet og andre fornuftige mennesker tror dere har gjort). Ja, da blir det ikke «sten tilbake på sten» av Mandag Morgens høyskolerangering – for å si det med et bibelsitat (Matt 24, 1-2). Jeg tror derfor jeg har mine ord i behold når jeg benytter betegnelsen «høyskolerangering etter tombolametoden» om denne såkalte undersøkelsen.

Påstanden om «tombola» blir dessuten bekreftet av det faktum at når dere mangler data, så finner dere opp data. I vitenskapelig forstand er dette å betrakte som juks, slik også Sigmund Lund

påpeker i «Påssten», studentavisa ved Høgskolen i Ålesund. Men du var vel såvidt realistisk at du ikke forventet at staben din skulle ha forutsetninger for å gjennomføre en undersøkelse etter vitenskapelige kriterier?

Villedende presentasjon

I Mandag Morgens høystemte etiske regelverk kan en lese:

Mandag Morgen skal tilstrebe høy grad av presisjon i formidlingen av artikler og materiale, og unngå unøyaktig, misvisende eller fordreid informasjon. Dersom vi skulle gjøre oss skyldig i å publisere gal eller misvisende informasjon skal den raskest mulig korrigeres, eventuelt i form av tilsvarende berørte part og/eller en offentlig beklagelse.

Ettersom det lenge har vært kjent for Aspholm Hole at rangeringen inneholder alvorlige feil, hadde jeg ventet at dere for lengst hadde trukket hele høyskoleevalueringen – og dessuten kommet med en offentlig beklagelse, slik Mandag Morgens etiske prinsipper postulerer. Ikke bare er dataene og utregningen feilaktige. Fremstillingen i artikkelen er dessuten slik at mange – trolig de fleste – av leserne tror at ran-

geringen under flere av indikatorene er annerledes enn den i virkeligheten er. Et minstekrav til presentasjonen burde være at det skulle fremgå tydelig hva som gir topp rangering. Dere burde dessuten fortelle at de indikatorene som går på studiekvalitet utelukkende bygger på en undersøkelse blant studenter som så vidt er kommet i gang med studiene.

Dere lurte ministeren

«Fordelen med Mandag Morgens fremstilling er at det fremkommer tydelig hva som er gjort», skriver utdanningsminister Clemet i en ellers relativt kritisk kommentar til høyskolerangeringen (Mandag Morgen nr. 7).

Med mindre ministeren bedriver ironi på meget høyt nivå, avslører kommentaren at hun verken har oppdaget de mange regnefeilene, de dumme kriteriene eller de råtne dataene.

Hennes svar kan likevel bare tolkes som et alvorlig korreks. At hun pakker det i bomull er forståelig. Å virkelig kalle en spade for en spade og avsløre hvilket makkverk den såkalte undersøkelsen representerte, ville jo slå tilbake på henne selv. Hun har jo tross alt begått den dumhet å foreslå deg som medlem til Verdikommisjonen. La oss se litt

nærmere på Clemets tilsvarende.

Ministeren kommenterer strykprosenten på en særdeles fornuftig måte. Dessuten har hun en tilsynelatende fornuftig kommentar til indikatoren «andel kvinnelig ansatte», der hun sier at «Det er åpenbart at det, nærmest av historiske årsaker, er færre kvinnelige ansatte på ingeniørstudiene enn det er på sykepleie. Men det sier jo ikke nødvendigvis noe om kvaliteten på utdanningen». (Jeg kunne ikke sagt det bedre selv.) Formuleringen avslører imidlertid at ministeren ikke har oppfattet at ut fra Mandag Morgens rangeringskriterier er rene kvinnekollegier det beste. Hadde hun forstått det ville hun måtte ta stilling til denne måten å rangere på.

Hennes kommentar til indikatoren «studenter per ansatt» viser at hun heller ikke her har forstått kriteriene, nemlig at flest studenter per ansatt gir topp rangering. Hun tror dere har rangert motsatt. Hun skriver nemlig: «Få studenter per ansatt kan kanskje være et kvalitetstegn, men det er det ikke uten videre, hvis vi skal tro internasjonale komparative undersøkelser.»

Dyktig gjort av Mandag Morgen. Kan dere lure ministeren, kan dere lure de fleste.

Men det vil neppe vare. Jeg føler meg sikker på at når rangeringens elendighet går opp for Kristin Clemet, vil hun se bort fra gammelt politisk vennskap og glemme en felles fortid i Unge Høyre. Da stoler jeg på at hun med stor integritet vil gi Mandag Morgen på pukkelen så det svir. Det må hun faktisk også gjøre om hun ikke vil risikere at noen tusen av oss høyskoletilsatte skal miste respekten for den øverste sjefen vår.

Flere ble lurt

Men det er også andre som har latt seg lure. Blant dem redaktør Jan Oskar Walsøe i Hamar Arbeiderblad. Om man skal tro avisa Østlendingen er han en kar nordfra med sterke meninger som han uttrykker «på en lite bramfri måte». Hans leder i Hamar Arbeiderblad 12. februar 2004 synes å bekrefte denne karakteristikken. I tillegg avslører den en blåøyd tro på Mandag Morgens kompetanse. Under tittelen «En tankevekker» går han til frontalangrep på Høgskolen i Hedmark og skriver:

Høgskolen i Hedmark kommer svært dårlig ut på en rangering som ukebrevet Mandag Morgen står bak. Høgskolen havner helt nede på 19. plass. Det er ikke

mye å la seg imponere av. Uansett hva man måtte mene om verdien av slike undersøkelser; det er en alvorlig tankevekker skolen har fått.

Det kan sikkert finnes svakheter ved undersøkelsen, men så langt vi kjenner Mandag Morgen er det et organ med solid kompetanse og innsikt, også til å vurdere nivået ved norske høgskoler. Derfor er det all grunn til å ta denne undersøkelsen alvorlig.

Det er naturligvis synd på redaktør Walsøe som tror at Mandag Morgen har «solid kompetanse og innsikt» på området høyskoleevaluering. Men det er også synd på norsk arbeiderpresse som har en redaktør som er til de grader blåøyd at han tror en liten ukelapp har kompetanse og ressurser til å gjennomføre noe så komplisert og omfattende som en evaluering av norske høgskoler. Men mest synd er det på Høgskolen i Hedmark som må plages med en lokalavis hvor redaktøren bruker en så totalt ukvalifisert undersøkelse i sin pågående vendetta mot Høgskolen i Hedmark.

Men han er ikke alene om å være blåøyd. På nettstedet til Høgskolen i Nord-Trøndelag smiler direktør Torunn Austheim

og rektor Ole Meier Kjerkol tilfreds over at HiNT er havnet på tredje plass. De forteller at blant kriteriene er likestilling og mangfold. Heller ikke de har fått med seg at det ikke er likestilling, men kvinnedominans som premieres. Og at kvinnedominans også er en av to komponenter under indikatoren «mangfold». Merkelig forresten at de ikke stusset over at deres egen høyskole med en kvinneandel på 50,3 % havnet på plass 14 under den indikatoren de tror er likestilling. Smilet hadde nok også vært litt mindre bredt om de hadde fått med seg at tredje plassen skyldes Mandag Morgens elendige tallbehandling. Uten regnefeil skulle de hatt sjuende plass.

Men det er også mange som har gjennomskuet dere. I Studentavisa ved Høgskolen i Ålesund bruker Viggo Trøite betegnelsen «Møkkaundersøkelse» (<http://paassten.hials.no/>). Han begrunner også hvorfor han benytter denne karakteristikken, som jeg forøvrig finner det vanskelig å ta avstand fra.

Har Haaland Matlary bidratt?

Trolig har noen av leserne tenkt at med den meritterte professor Janne Haaland Matlary i Mandag Morgens redaksjonskollegium, vil

den akademiske kvaliteten være ivaretatt. Jeg for min del antok at med sine mange arbeidsoppgaver ved siden av professorgjerningen hadde hun neppe tid til å være veileder for Mandag Morgens høyskoleevaluering. Ledervervet i Kristelig Folkepartis utenrikskomite, alle kronikkene, engasjementene for Opus Dei og Den Hellige Stolen – alt dette må ta tid. Dessuten forutsetter jeg at du, Osmundsen, som nykatolikk aksepterer å bli prioritert og rangert etter paven når professoren disponerer sin tid.

En annen grunn til at jeg ikke tror Haaland Matlary kan ha vært konsultert, er at hun neppe er så naiv at hun tror at norske høgskoler kan rangeres ved å hente noen data fra to offentlig tilgjengelige databaser, plassere dem i et regneark og kalle det en undersøkelse.

Har jeg gjort dere urett?

Nå kan det vel hende at Mandag Morgen vil lete «med lys og lykte» for å finne feil i mine tall og fremstillinger for eventuelt å kunne påvise at jeg er uetterrettelig eller gjør ukebrevet urett. Og jeg vil slett ikke utelukke at dere kan finne «rusk». Men det var ikke min hensikt å rette eller kvalitetssikre Mandag Morgens

rangering av norske høyskoler. Det er nemlig din og ikke min jobb. Derimot ville jeg dokumentere hva mange oppdaget før meg, nemlig at Mandag Morgens høyskolerangering er et makkverk fra ende til annen. Du vil muligens protestere på denne karakteristikken. Men den lar seg ikke tilbakevise.

Det kan vel også hende at du vil klandre meg for mindre pen språkbruk. Men der har jeg ennå mye å lære av Mandag Morgen. Se bare hvordan dere omtaler stortingsrepresentant Bjarne Håkon Hanssen og Kringkastingens Jon Gelius. «Idioter» er vel ikke akkurat noen pen karakteristikk? (Leder, Mandag Morgen nr. 6.) Så langt går ikke jeg i min omtale av ukebrevets medarbeidere – hvor berettiget karakteristikken enn hadde vært. Så med hensyn til språkbruk og utskjelling er jeg litt mer forsiktig enn Mandag Morgen.

Hva gjør du nå?

Når du som daglig leder og ansvarlig redaktør av Mandag Morgen ga deg selv som mandat å rangere de statlige høyskolene i Norge påtok du deg et stort ansvar. Det var derfor din plikt å sørge for at denne såkalte undersøkelsen ble kvalitetssikret. Du

skulle sørget for at dere ikke brukte råttne data og at de som skulle gjennomføre den hadde nødvendige regneferdigheter og faglig innsikt.

Dessuten skulle du ha sikret at presentasjonen ble slik at leserne fikk vite hvilke kriterier dere benyttet og hva som ga topp og bunn rangering.

Du har altså feilet grovt. Der som Mandag Morgens etiske prinsipper overhodet betyr noe, bør du handle. Hvis ikke bør du endre på prinsippene.

I følge analysesjef Aspholm Hole vil Mandag Morgen komme med en tilsvarende rangering neste år. Hvis så er tilfelle har du en omfattende jobb foran deg. Du må oppgradere stabens kompetanse, kvalitetssikre data og presentasjon og – ikke minst – forsøke å finne robuste indikatorer for de forhold ved høyskoleutdanning dere ønsker å evaluere. Og det er ingen enkel jobb. Men først bør du, om du ønsker å bevare et skinn av troverdighet, ta belastningen med å trekke rangeringen av 9. februar 2004 og be om unnskyldning.

Jeg imøteser din reaksjon.

Med vennlig hilsen
Sven Erik Skarsbø

Vedlegg:

- 1) Brev datert 6. mars 2004 fra Sven Erik Skarsbø til Mandag Morgen
- 2) Brev datert 16. mars 2004 fra Ukebrevet Mandag Morgen til Sven Erik Skarsbø

Mandag Morgen
St. Olavs Gate 21B

0165 OSLO

Evalueringskriterier for Mandag Morgens høgskoleevaluering 9. februar 2004.

Jeg viser til min e-post til Mina Gerhardsen 11. februar 2004 der jeg bad om å få den skriftlige fremstillingen av vurderingskriteriene for hver av de ni indikatorene som finnes i tabellen hoyskolerang.pdf. I svar (e-post 12. februar) fra Silje Aspholm Hole heter det at «... metoden [er] forklart i tekstboks i artikkelen som Mina Gerhardsen sendte til deg». Problemet er at nevnte tekstboks bare angir hvilke indikatorer som forekommer, ikke kriteriene for rangering under den enkelte indikator.

Jeg skal bruke opplysningene i forbindelse med en artikkel jeg er i ferd med å skrive. Med henvisning til Mandag Morgens egne etiske regler (som Mandag Morgen ifølge egen hjemmeside forplikter seg til å følge i det journalistiske og analytiske arbeidet) håper jeg å få opplysningene denne gangen.

Dersom det ikke finnes dokumenterte kriterier, ber jeg om svar på fem spørsmål (hvorav tre har underpunkter). De fire første er rettet mot evalueringskriteriene, mens det femte vedrører datagrunnlaget.

1) Indeksen

Det første spørsmålet gjelder rangeringen generelt. Under overskriften «Hvem er best i landet her?» presenterer Mandag Morgen rangeringene fra indeksen hoyskolerang.pdf. Spørsmålet lyder:

Hva skal totalrangeringene i Mandag Morgens indeks uttrykke? («Best» i hva?)

2) Andel kvinnelige ansatte

Ved å gå inn på nettstedene til NSD og stud.mag-undersøkelsen har jeg forsøkt å finne hvilke data som er brukt. Jeg mener å ha fastslått at rangeringen for indikatoren «Andel kvinnelig ansatte» i det vesentlige stemmer overens med NSDs tabell over «tilsatte», «2003 Kvinner prosent». I så fall har Mandag Morgen rangert høgskolene slik at høyest andel kvinnelige ansatte gir topprangering. Høgskolen i Oslo med 66% kvinnelige ansatte er rangert som nr. 1, mens eksempelvis Høgskolen i Nord-Trøndelag med 50,3% er rangert som nr. 14. Spørsmålene er:

- a) Har rangeringen under indikatoren «Andel kvinnelig ansatte» foregått på den måten som jeg beskriver ovenfor, dvs. slik at størst kvinneandel gir topp-rangering?**
- b) Hva er i så fall begrunnelsen for å rangere slik – hva er denne rangeringen et mål på? (Best med hensyn til kvalitet, ressursutnyttelse eller hva?)**

3) Studenter per ansatt

Rangeringen under indikatoren «Student per ansatt» ser ut til å være gjort slik at høyest antall studenter per ansatt gir topprangering. Spørsmålene er:

- a) **Hva mener Mandag Morgen at denne rangeringen er et uttrykk for? (Best i hva?)**
 - b) **Hvilken empiri bygger Mandag Morgen på når bladet velger en rangering som antar at høyest antall studenter per ansatt som det beste?**
 - c) **Har Mandag Morgen vurdert eller innhentet informasjon om hva liten kapasitet til veiledning, eksempelvis i profesjonsstudiene, betyr for de forholdene som Mandag Morgen intenderer å måle med sin indeks?**
-

4) Gjennomsnittlig plassiffer

For noen indikatorer har Mandag Morgen ifølge teksten manglet data og har derfor benyttet «gjennomsnittlig plassiffer». Men det fremgår hverken hvor mange eller hvilke høyskoler og indikatorer dette gjelder. Spørsmålene er:

- a) **Hvilke data er det som mangler (angitt ved navn på høyskole og indikator)?**
 - b) **Hvorfor er det ikke angitt hvilke av rangeringene som som er gitt «gjennomsnittlig plassiffer»?**
-

5) Data for indikatoren «Studiepoeng per student».

I min e-post til Mina Gerhardsen 11. februar 2004 bad jeg om å få opplyst hvilket tidsrom dataene i rubrikken «Studiepoeng per student» reflekterer. I e-post fra Silje Aspholm Hole 12. februar svares at «Det er de siste tallene som skolen har rapportert til NSD, dvs. fra 2003.»

Fristen for innrapportering av studiepoeng for høstsemestert 2003 var 15. februar. Høgskolen i Gjøvik rapporterte inn 15. februar. Tallene fra høstsemesteret var således ikke tilgjengelig da Mandag Morgen publiserte artikkelen 9. februar. Spørsmålet er derfor:

Hva innebærer det at tallene er fra 2003? Er det tallene som er innrapportert i 2003 eller er det tallene for 2003, dvs. for vår- og høstsemester 2003?

Jeg håper Mandag Morgen er i stand til å besvare disse spørsmålene relativt hurtig da jeg, som nevnt, skal bruke dem i en artikkel. På forhånd takk!

Gjøvik, 6. mars 2004.

Med vennlig hilsen

Sven Erik Skarsbø

Kopi: Hans Geelmuyden, Geelmuyden.Kiese
Per Ritzler, Geelmuyden.Kiese

Sven Erik Skarsbø
Institutt for informatikk og medieteknikk
Høgskolen i Gjøvik
Postboks 191
2802 Gjøvik

Oslo, 16. mars 2004

Vedr. brev om "Evalueringkriterier for Mandag Morgens høgskoleevaluering 9. februar 2004"

Takk for brevet ditt, som vi mottok 11. mars. Kvalitet og rangering i utdanningssystemet er et viktig felt både i utlandet og i Norge. Det er et område som trenger utvikling og diskusjon – ikke minst i Norge. Det er begrunnelsen for at Mandag Morgen har valgt å fokusere på området.

Siden vi ble etablert høsten 2003, har vi gjennom en rekke analyser tatt opp aktuelle temaer knyttet til undervisningssektoren, blant annet en analyse av kvalitetsreformen (15. des 2003), en artikkel som viser at minoriteter er underrepresentert på alle utdanningstrinn og at det kan innebære et betydelig samfunnsøkonomisk tap for Norge at minoritetsbarna tar mindre utdanning enn norske barn (15. des 2003), problemer med å rekruttere ungdom til ingeniøryrket fordi svært mange ungdommer ikke vet hva en ingeniør er eller gjør (8. des 2003), handelshøgskolenes utfordring med å tilpasse utdanningen fremtidens kompetansebehov (10. nov 2003) og konsekvensen av kvalitetsreformens mål om flere utenlandsstudenter – norske universiteter og høyskoler kan tape opptil 370 millioner kroner i året (27. okt 2003).

Mandag Morgen er opptatt av at det skjer så mye bra og fremtidsrettet arbeid innen utdanningssektoren, og vi ønsker å bidra til at dette settes på dagsorden. En rangering vil bidra til å få enda flere oppmerksomme på det viktige kvalitetsarbeidet som foregår, og en tilsvarende rangering neste år vil forhåpentligvis vise at skolene høster av arbeidet de nå holder på med. Diskusjonen om parametre og målemetoder er selvsagt en vesentlig del av denne kvalitetsdebatten. Reaksjonene på vår journalistiske gjengivelse av utdanningssystemets egne data – og dine spørsmål – viser at diskusjonen bare så vidt har begynt.

Her følger svar på spørsmålene dine:

1. Hva skal totalrangeringene i Mandag Morgens indeks uttrykke?

"Hvem er best i landet her?" er overskriften på en figur, og er en journalistisk tittel basert på hvordan de ulike høyskolene forholder seg ut fra de kriteriene som rangeringen er basert på.

2. Andel kvinnelige ansatte.
 - a. Det stemmer at høy kvinneandel gir høyere plassering på rangeringen.
 - b. Begrunnelsen for å ta med dette er at det er en utbredt og ukontroversiell antakelse om at mangfold og bredde i kompetanseprofil – her blant annet målt ved kjønnssammensetning – er verdifullt.
3. Studenter per ansatt
 - a. Rangeringen uttrykker hvilke skoler som har en mest effektiv utnyttelse av ressursene som skolene har til rådighet.
 - b. Vi har ikke gått inn på innholdsmessig kvalitet, men tatt utgangspunkt i en utbredt oppfatning av at offentlig sektor bør bruke ressursene som er til rådighet best mulig.
 - c. Det har vi ikke gjort i denne sammenheng. Mandag Morgen har basert seg utelukkende på offentliggjorte resultater fra kilder som NSD og stud.mag. Da vi forberedte arbeidet hadde vi samtaler med flere ansatte ved både NOKUT og NIFU, og spurte om hvilke data som de anbefalte oss å bruke – og det var NSD og

stud.mag. Denne rangeringen har tatt for seg noen spesifikke indikatorer som er offentlig tilgjengelig for alle, og det vil alltid være andre indikatorer som kan være relevante å inkludere. Vi tar gjerne imot innspill på hvordan andre ville gjennomført en slik rangering, og mener det er en oppgave for både Mandag Morgen og høyskolesektoren selv å utarbeide bedre mål i arbeide med å fremme Norge som kompetansenasjon.

4. Gjennomsnittlig plassiffer

- a. Du fikk i mail fra meg 12. februar tilsendt hele regnearket som viser all informasjon vi har brukt og behandlingen av dataene. Hvis du har sett på dokumentet, ser du i arket som heter "Grunndata" at det er et par tomme felt – og der er det data som mangler. I disse tilfellene har vi tatt utgangspunkt i gjennomsnittlig plassiffer.
- b. Rangeringene er blant annet basert på "gjennomsnittlig plassiffer", men siden vi har slått sammen flere av indikatorene i den videre bearbeidingen av materialet, er det derfor ikke relevant å oppgi dette i den endelige rangeringen. Og hvilke studiesteder som er gitt gjennomsnittlig plassiffer på hvilke indikatorer ser du som sagt i excel-arket du tidligere har fått.

5. Data for indikatoren "Studiepoeng per student"

Det som er innrapportert for 2003. For deres vedkommende vil det være tall fra vårsemesteret 2003 siden dere rapporterte inn høst-tallene etter at denne undersøkelsen var utarbeidet.

Vi vil svært gjerne lese artikkelen din når du er ferdig med den. Du kan maile den til undertegnede på følgende adresse: silje.hole@mandagmorgen.no

Med vennlig hilsen

Silje Aspholm Hole
Analysesjef, Mandag Morgen

Kopi: Hans Geelmuyden, Geelmuyden.Kiese
Per Ritzler, Geelmuyden.Kiese